

NOVI ROD

5
4

ZVEZA

1924·V·LETNIK·1925

Novi Rod

izhaja prve dni vsakega šolskega meseca in stane na leto 10 L.
Posamezne številke so po 1 L. — V inozemstvo 12 L. — Izdaja
„Zveza slovanskih učiteljskih društev“ v Trstu.

Vsebina :

NOČ JE LEGLA	Str. 65
Gustav Strniša : SNEGULJČICA	66
Stano Kosovel : V DRUGI VRSTI	67
Fran Ločniškar : POZIMI	68
Janko Furlan : KAZEN	69
Janko Samec : SLOVO	71
Janko Vouk : RAZOČARANJE	73
BOŽANSKA KOMEDIJA	76
ZRNA	79
KOTIČKARJEM	80

Urednik : Pahor Jože, Trst, ul. Udine, 35. III. — Uprava : Novi rod,
S. Giovanni - Trieste (Casella postale.) — Uprava za Jugoslavijo :

Marija Kmetova, Ljubljana, Bleiweisova cesta 21.

Tiska Tiskarna „Edinosti“ v Trstu.

LETO V.

V TRSTU, FEBRUARJA 1925.

ŠT. 5.

Noč je legla in samotna je bila pot, le zapozneli so še hiteli po nji. A pred menoj so nekje ustajali zategli klici in zatem so zamolklo odmevali udarci. Ljudje so, ali jih ne plaši noč?

Ljudje so bili in ni jih plašila noč. Sredi rdečega sija plamenic so se pripogibali in klicali, dvigali težke železne tračnice, jih prestavljali in uravnavali in pribijali. Molče sem opazoval, plamenice so prasketale in dogorevale, zategli klici in zamolkli udarci so se mešali s prasketanjem smole. Vedno tišje so svetila okna po hribu navzgor, vedno glasneje so tu odmevali klici, svetloba plamenic je bila vedno žarnejša, vedno bolj vroča.

Da, nemir človeških rok nima konca. Pričajo davne razvaline, templi, ki so jih stavili sužnji, tisočletna mesta. Pričajo ceste sredi polj, predori skozi gore, nasipi ob rekah, ob morju, pri nas in na vseh straneh sveta, kjer je še kaj razlike med svetlobo in nočjo.

In kjer je en rod končal, prijemlje drugi, živa veriga. Koliko rodov je stavilo le eno cesto, koliko rodov je utrdilo le en breg pred valovjem! In koliko jih bo še prišlo, ki bodo cesto širili in razpenjali v daljavo, ki bodo nadaljevali borbo z vodami!

V delu je silna moč. Nemir je v njem, ki človeka žene, da ustvarja. A ko je delo dovršeno, prinaša mir. Delo dneva nam daja vsakdanji kruh, veliko delo pa nas osrečuje, ker smo ga izvršili, da bo lažje življenje rodovom, ki še le pridejo. Železen zakon nam je pisan: izvršiti moramo, kar nam je določeno. Znoj je v delu in muka je vtisnjena vanj, a je tudi radost v njem in ni radosti drugje.

V svitu plamenic so delali možje in dolg in bučen sprevod je privriskal po cesti do njih.

Spredaj poskakuje vodnik, pisano oblečen, poln pojočih kraguljčkov. Visoko nosi gosli in jih z brado tišči, a po strunah skače in pleše lok. In za Kurentom skačejo in plešejo njegovi svatje, kakor vriskajo in poskakujejo glasovi na goslih. Ni senc in žalosti, koder svatuje ta brezskrbni sprevod.

Veseljaki! pravi delavec, trdo, kakor da je udaril, — da zavriska sprevod in se zgrne okrog moža. Z grohotom si sežejo v roke in se zavrté,

da široko plahutajo pisane obleke in da stoji mož sam s svojim srdom sredi plesočega kroga. A že se vžiga srd v očeh njegovih drugov. Stopajo naprej in dvigajo plamenice: dvoje radosti je trčilo tu!

V svitu plamenic pa je omahnila jeza mož. V svitu plamenic so videli, da so to svatje iz mraku, pobeljenih lic in motnih oči. To ni bila sveža mladost, to je bilo povenelo cvetje, ki je plesalo v zemljo. To ni bila kipeča moč, bile so prhutajoče cunje, ki se ž njimi veter igra. Še se je stresal grohot, a samo kot odmev; še se je vrtel krog, a svatje so bili kot prosojna okostja, in možje so le s sočutjem zrl njih trudno, njih bolno, njih gasnočo nemoč.

Gustav Strniša:

Kraljica Sneguljčica.

Palčki rudarji kopljejo
v gori blesteče zlato,
iz njega palačo sezidajo
za deveto goro.

Palčki kovači kujejo
prstan žareč,
za kraljico Sneguljčico,
ki pride v zeleno seč.

Ko trudna ob gozdu zaspala bo,
jo v zlati ponesejo grad,
da jim kraljevala bo,
solnce bo kralj njen bogal.

Vsako jutro iz jasnih daljin
poljubil ji kralj bo zlate lase;
na prstu ji zaplamtel bo rubin,
takrat se izpolnile vse ji želje.

In zahotela bo večno mladost
naša Sneguljka — gozdna spomlad:
res zelen še pozimi bo smrekovi gozd,
ko ledeno zrcalo bo studenček sredi trat. —

Stano Kosovel:

V drugi vrsti.

aroma razvrščeni v dva oddelka smo stali učenci na desni in levi strani ceste pred šolo. Opravljeni smo bili praznično. Učitelji in gospodične so stali pred nami v sklenjenem krogu. Včasih so se glasno zasmeli; kadar so se pa obrnili k nam, so bili strogi v kretnjah in nemili v obrazih.

Stal sem v prvi vrsti. Pridružili so mi dečka, ki je vdano pogledoval svoje bodoče sodnike in s trepetom pričakoval, kdaj se oglasi povelje, naj se spreved gane z mesta. V očeh, na rokah in celo na nogah mu je ležalo spoštovanje do pomembnega dneva, ko ga v šoli prvič pokličejo po imenu ter ga posadijo v prvo klopi, kjer drže roke na hrbtu prekrizane samo pridni, marljivi, uslužni učenci.

Solnce je leno obsevalo zemljo. V sencih dreves je življenje že pojemale, ugašalo. Ozračje je bilo mirno kakor stoječa voda.

Neizrečeno sem se veselil šole. Razred sem si predstavljal kakor živulnjak, v katerem pólje življenje od jeseni do poletja. Ko smo se pa zbrali v razredu, smo morali biti mirni. Neprijeten nam je bil opomin, da v razredu ne smemo govoriti glasno med seboj. Živo sem razmišljal o tem, ko je daleč spredaj nekdo velel: «Dalje!»

Preslišal sem povelje. Toda tovariš, ki so mi ga pridelili, je budno pazil na vsako besedo in ni preslišal ukaza. Za mano stoječi deček me je z roko sunil naprej. Zavedel sem se, kaj mi je storiti; in v strahu, da bi moje raztresenosti ne opazil kdo višjih, sem naglo prestavil nogo.

Tovariš je hlastno segel po moji roki. Ukazali so namreč, da se moramo držati po dva in dva. Ukaz mi ni bil zopern, toda sovrstnikovo prizadevanje, da me bo on vodil, se mi je zdelo tako vsiljivo, da sem ga zavrnil:

«Pusti me! Nočem!»

«Ne; daj mi roko!»

Jaz sem kljuboval in se upiral in slednjič se je pred nama pojavila učiteljica.

«Prvi par se ne drži za roke?»

Ošinila je naju oba s šolskim pogledom. Njene sive oči so gledale neprijazno in kadar so me srečale, me je zazeblo. Obrvi so se ji pod naočniki strnile v gosto vijugasto črto. Vztrepetal sem in brž hotel popraviti svojo napako.

«Ali nisi čul?»

Stopajoča tik mene, me je učiteljica merila kot majhnega hudodelca. Sovrstnik se je ustrašil te strogosti, in potem, ko je globoko vzdihnil, je izjecljal: «Noče mi dati roke!»

«O tem se pogovorimo pozneje! Zdaj si brž podajta roke!»

Istočasno naju je učiteljica potisnila v drugo vrsto, kakor da se je ustrašila sramote, ki bi nastala, če bi kdo opazil, da gre prvi par neskle-njenih rok. Jezno je udarjala z zelenim solnčnikom ob tla. Široka pentlja, privezana na roču, se je spreletavala kakor metulj, ki se ziblje na cvetu.

«Ali nista vidva bila prej na čelu vajinega razreda?» je vprašal.

Pred cerkvijo smo se ustavili. Obšel nas je šolnik, črno oblečen in odkašljujoč se. Ustavil se je tik ob mojem paru, ki je bil zdaj v drugi vrsti.

Šolnik ni dobil pojasnila iz naših ust. Vse mu je povedala gospodična učiteljica.

Stopili smo v cerkev. Snel sem z glave čepico, potisnil v kropilnik celo pest in z omočenimi prsti sem se štirikrat dotaknil prsi v obliki velikega križa. Posnemal sem prvi par. Sprevidel sem namreč, da moje vedenje prav nič ne velja in da se moram ravnati po zgledu novih solnc, ki sta nam sedaj sijali na čelu.

Ko je prišel čelni par do prve klopi, se je ustavil. Toda red in vzornost ljubeča učiteljica, z zelenim solnčnikom in široko pentljo na njem, se je uverila, da sta vzornika razreda pokleknila pol pedi pred odmerjenim prostorom. Morali smo torej vstati, pomakniti se za pol pedi naprej, in predpisom je bilo zadoščeno.

Pokleknil sem na skrilje in nič sveta in blažena se mi ni zdela drugače tako skrivnostna cerkev. Pozabil sem na običajno pobožnost, sklepal roke in jih razklepal ter gledal, kaj počenjata vzornika. Vstajal in poklekoval sem kakor sta delala onadva; čutil sem, da smem le posnemati; in pošepetaval sem z ustnami kakor sem videl pri njih, toda molil nisem. Nad menoj je visel prestopok: «O tem se pogovorimo pozneje.» Nič nisem dvomil, kako bom kaznovan. In kazen, sem si dejal, bo velika, ker sem se pregrešil na javni cesti, kjer so me videli ljudje.

Čudna bridkost se mi je porodila v srcu. Nezbran, brez pobožnosti sem vstajal in se spuščal zopet na kolena ter se trkal na prsi. A pred očmi sta mi ves čas stala vzornika, sledeča migljajem učiteljice, ki je strogo sledila opraviilu pred oltarjem, petju in glasovom iz srebrno barvanih piščali na visokem koru.

Fran Ločniškar:

Pozimi.

Starka zima raz goré	To veselje je za nas,
sneg nameta na poljé;	led nam dela krajši čas:
sape pošlje križemsvet	že drsim po njem kot vlak —
in vodice vklene v led.	joj, kako sem padel vznak!

Janko Furlan:

Kazen.

ako trd in odločen je bil ukaz, da se je vsa narava odela v sneženo obleko, polno bleščečih ledenih koralov. Na poseben burjin pisk in žvižg so udano zaplesale snežinke, omotično se zavrtele v visoke stebre in utrujeno polegale na belo odejo.

V preksončju je pomotoma prezgodal prikukala na dan trobentica v popolni svatovski obleki.

«Oh, prezgodaj, prezgodaj! Nikoli več se ne bom poigravala z božajočimi sončnimi prameni.»

Vsa se je tresla v naročju bohotne robide, ki se je danes ponašala z najlepšim ivjem.

«Res je, tudi jaz čutim nekam čudne bolečine po vsem telesu. Kako hudo pa mora biti tebi, nežna stvarca! A ne kesaj se, če si si izvolila svoj rojstni kraj v mojem naročju! To ti zna biti v srečo, ker pod mojo sneženo-ledeno streho ohranim toliko gorkote, da ostaneš pri življenju. Upaj!»

«Kako si dobra in kako krivično te sodijo!»

«Črr, tik, tik; črr, tik, tik; je mraz, je mraz; hudnik, hudnik!»

Pritlikavec kraljiček, ki je begal skozi malinine mladike, je celó pohlevno vrbo s svojo dobro voljo pritegnil v razpoloženje.

«Kako si tako dobre volje, norček?»

«Hudnik, hudnik, je mraz, je mraz.»

«Pa pridi tudi ti v moje naročje!» ga povabi robida.

«Pa mene sprejmeš?» je ponižno zaprosila vsa trepetajoča šinica, ki se običajno ne mudi med pritlikavci in se je pred privoljenjem stisnila h kraljičku.

Gozdna družina je začutila, da se bliža še hujše in vsi so navalili na šinico z vprašanjem, odkod da prihaja, da izvedó prihodnost.

«Oh, samo to vem in samo to znam, da reva ne vem, odkod, ne kam.»

«Kra, kra, ta pa zna», je dostavila zbegana šoja in pijano letalá z ene veje na drugo.

Sosednja smreka je radovoljna sprejela premraženo veverico v okrilje gostih vej in ji ponudila poslednji storž.

«Bahavost ni modra in ne vidi niti gorja svojih sester, ker ji domišljija zastre čut usmiljenja. Tako je s tabo, draga šoja.»

Zaleglo je, ker poparjena se je šoja umaknila iz šepetajočega lesa.

«Uuu», je nizko zaječal ogromni hrast. «Vse me boli in bojim se za svoja rebra, a še bolj občutim vašo bol, sestre. Ko vidim v tej hudi uri vašo vzajemnost in ljubezen, mi odleže in pozabljam lastne in bolečine nepoklicanega bršljana, ki se tako krčevito oklepa mojega postaranega telesa.

Star sem že in dosti sem že skušal, dosti pretrpel in verujte mi, da je ljubezen močnejša od zla in trpljenja. Znaj Bog, kje so upravičeni vzroki, da moramo prenašati težke žrtve, a v ljubezni je toplota, blagodejna sila in bogastvo. Tako vam rečem.»

Niso ušle lesici te besede, ki so ji najbrže ugajale, saj se je oblizovala z zadoščenjem kot bi bila pravkar prišla cd bogate pojedine. Zadovoljna je pomežikovala.

«Kar je res, je res; tudi meni je odleglo, ko nisem jedla že tri dni. Vaša srca, dragi moji zaščitniki, mi ugajajo in celó robidi, v katere naročju sem pustila toliko s trdom nabranega plena, odpuščam, ker vidim njeno usmiljenost. Tudi jaz sem že stara in dosti sem že iztaknila. Poznam natančno vso okolico in ljudi in povem vam, da jih ne maram. Zakaj me zalezujejo in pobijajo? Kje je moja krivda, če delam, kakor me je učila mati, če želodec ne prenaša kot meso? Pa če bi nas ne bilo, kje bi bil čuvaj, lovec, zabava, razkošje? Poglejte, kako se človek ponaša z našo kožo! Najraje nas nosijo kar cele. Ali ne zaslužimo česa boljega?

Sicer pa mi ni mati povedala, kdo je prvi začel sovraštvo: človek ali me. Najbrže človek, ki je krvoločnejši od nas in sovraži tudi sočloveka.

Vi ne poznate bogatega posestnika Gorjana kot jaz. Oh, koliko mi jih je že naprtil! Nedavno so bili njegovi hrami skromni in prazni in kaj bi hotela tam? Zdaj pa ima vsega v izobilju in vse je kmalu njegovo. Kam naj torej grem?

Le pogledjte tu gori! Včeraj proti večeru sem stikala po Gorjanovem posestvu, da bi se oteščala, in sem pokukala v bajto uboge vdove prav ko je stari Gorjan s kletvijo prestopil hišni prag. Joj, kakšna revščina! Mati in otrok v postelji, a v hiši glad. Še sedaj obžalujem, da sem pred tednom pomotoma odnesla bajtarici mlado piško.»

«Eh, poznamo Gorjana,» je govoril hrast. «Kdo je uničil moje sovrstnike, ako ne on? Nekega lepega dne je pripeljal sem ubogo ženo, ji grozil in jo prisilil, da mu jih je odstopila. Od tedaj je ni bilo več sem. Tako je delal z vsemi, zato pa je nad njim kletev nedolžnih. V kletvi pa je gorje.»

«Pst, ker prav sedaj prihaja,» opozori lesica. «Včeraj je bila bogata lovska pojedina in danes si vedri glavo. Lansko leto je ulovil mojo hčerko in povsod jo vodi seboj. A čakaj, klepec!»

Spustila se je prav v njegovo bližino, kjer je začela strmina. Gorjan je bil ves iz sebe, ko je uzrl pred seboj šepavo lesico, ki se je delala, da ne more hoditi.

Spustil se je za njo, a v tem hipu se mu je spotaknilo in telebnil je na tla tako nesrečno, da je obležal nezavesten. Ob oster štor je zadel z glavo. Mlada lesica se je zaletela v stran in začutila prostost. Ubrala jo je naravnost za materjo. Gorjan pa je stokal od bolečin in ječal nerazumljive besede.

«Na tvojem obrazu je vse polno grehov, Gorjan,» je mrmrala lesica in se izgubila v hosto.

Zganil se je hrast, zganilo se je drevje in dvignil se je šum.

«Ni vreden milosti,» je odmevalo po hosti in je vršelo vedno glasneje.

Prav tedaj je odnehal trdi ukaz in globok oddih je zavel skozi les. Gorjanov obraz pa je bil, kakor bi se bil ves vihar zaril vanj.

□ □ □ □

Janko Samec:

Slovo.

Bimbr — bambr, bimbr — bam ..	Striček naš v Ameriko,
Vsak nocoj naj pride k nam	daljno gre deželo ;
po slovo od strica	v njej življenje žalostno,
našega Matijca !	včasih je veselo —

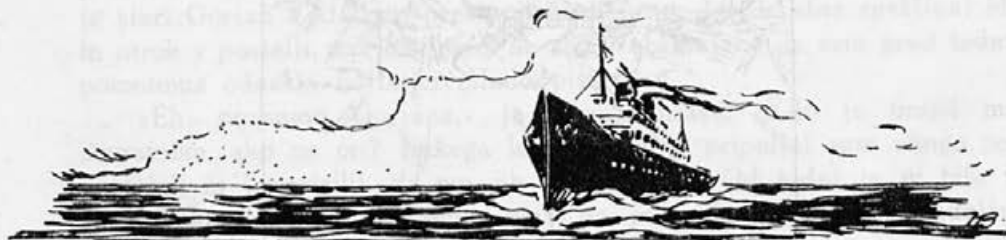
Tam bo v zemlji ril kot krt,
s krampom plašil belo smrt
in denarce služil —
pol jih bo domov poslal,
pol pa sam zarušil...

Bomo z njimi zidali
lepo hišo belo,
da na starost v njej živel
striček bo veselo...

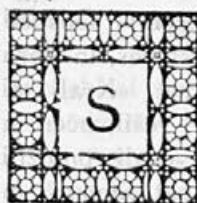
Tam bo sladko vince pil,
tam svoj vivček bo kadil
in nam dneve kratil
s pripovedkami iz dni,
ko se v svet je sklatil...

Bimbr — bambr, bimbr — bam..
Vsak nocoj naj pride k nam
po slovo od strica
našega Matijca!
Bimbr — bambr, bimbr — bam..

Ivan Vouk:

Razočaranje.

olnce se je močno nagibalo k Bunčici. Brežac na nasprotni strani je stal v zlati večerni zarji. Visoki, redko posejani hrasti so metali dolge sence po travnatem pobočju. Med obema gričema se je plaho skrivala dolinica s svojimi potokom, ki je pohlevno mrmral enakomerno pesem mimo polj in senožeti.

Na Lazu pod Brežcem je pasel govedo prijatelj Zanetič. Mirno se je pasla žival, Zanetič in jaz pa sva sedela v travi ter se pomenkovala kakor vsak popoldan, odkar sem bil na deželi. Zanetiča sem imel zelo rad. Bil je nekaj čez tri leta starejši od mene, ki sem pravkar dovršil sedmo spomlad. Ta razlika v starosti ni prav nič motila najinega prijateljstva, zakaj niti po zunanjesti niti drugače me ni nadkriljeval tri leta starejši Zanetič. Bil je za spoznanje višji od mene, samo nekoliko močnejši v životu in zagorel v obraz, medtem ko sem bil jaz bolj ozek v pasu, in me je obličje izdajalo meščana. Tudi razumnejši ni bil, ker sem že tedaj prebiral knjige Družbe sv. Mohorja in sem imel Robinzona v malem prstu. Sicer pa sem bil otrok mesta. Zanetič ni hodil nikoli v šolo, ker je v tistem kraju tedaj ni bilo. Vendar pa je kazal veliko volje do učenja. Z veliko težavo in skoraj sam se je naučil za silo pisati in brati. Imel je samo eno knjigo; bila je neka hrvatska čitanka za ljudske šole. To je imel vedno pri sebi. Že ko sem ga prvi dan videl, je držal pod pazduho tisto knjigo z modrimi platnicami, goneč živino skozi vas na pašo.

Jaz, ki sem bil v znanju mnogo pred njim, sem mu z veseljem pomagal pri njegovem začetnem pouku, in če je bil moj trud poplačan z malim uspehom, sem bil ponosen na svoje učiteljstvo.

Pa sva se čitanke naveličala in prešla k igri. Tudi pri igri sem bil boljši »strokovnjak« od Zanetiča, ki se ni mogel nikoli razmahniti do vesele otroške razposajenosti in iznajdljivosti v igranju. Za igračkkanje pa celo ni bil ustvarjen.

Nazadnje sva se vsedla v travo in pričel se je najzanimivejši del popoldneva. Bila je ura pravljic. In vstale so vile, zbudili se strahovi, vzdihnila je zakleta kraljčina v svojem nehotnem spanju. O vsem tem je znal Zanetič kaj povedati. V tej stroki mu nisem bil kos. Od njega sem prvič slišal o kraljeviču Marku, o porednem Pavlihu, o ujetem Vetru.

Zanetič je govoril počasi, s tihim, skoraj mrmrajočim glasom, ki se je tako podajal otožno žuborečemu potoku v daljavi onstran travnika in večerni sanjivosti okolice. Toda karkoli je pripovedoval, je znal obrniti na smešno.

— Pa pride Pavliha do globoke jame, bos in lačen, in se domisli: Zleze v vrečo, ki jo je nosil s sabo, se poleže zraven jame ter začne vpiti

in tožiti iz vsega grla: «Jaz je nečem, pa je nečem!» Mimo pride lepo oblečen gospod in vpraša Pavliho v vreči: «Čemu se tako dereš in koga nečeš?» Pavliha pa dalje tuli: «Jaz je nečem, pa je nečem!» Gospod dalje izprašuje: «Govori vendar, kaj so ti napravili, da tu stočeš, in koga nečeš? Če ti nečeš, bo že kdo drugi hotel.» Pavliha začne: «Kralj mi hoče po vsej sili dati hčer za ženo, ker sem mu življenje rešil, hčer in beli dvor, jaz pa je nečem in nečem. V to vrečo so me zvezali, položili me nad jamo, da se premislim, so dejali, jutri pridejo spet semkaj, in kdor bo v vreči, ta bo kraljev zet, ali pa ga v jamo zvrnejo. Jaz pa je nečem in nečem!» Tako je Pavliha dokončal svojo povest in stokal in vpil dalje.

Gospod se je takoj polakomnil kraljeve hčere, a še bolj belega dvora in rumenih zlatov, pa pravi Pavlihi: «Če ni drugega, te lahko rešim. Obljubi, da mi daš svojo obleko in me zvežeš v vrečo, pa te odvežem in izpustim.» Pavliha, ki je baš to hotel, se da odvezati, sleče svojo, obleče gospodovo obleko, nato pa strpa gospoda v vrečo in jo dobro zaveže. Tako je prišel Pavliha do obleke in kar je bilo v žepih, ter odšel naglo iz onega kraja. —

Nato jaz v smeh, on pa se samo nasmiha; nazadnje pa tudi njega popade, in glasno sva se grohotala in se valjala po travi od smeha.

Včasih je bila zgodba bolj resna, s prihajajočim večerom so se najine misli obrnile k vilam in strahovom. Onkraj potoka, daleč proti zapadu, se je dvigalo Veščino brdo s svojim bukovjem in hrastjem. Oko ni segalo do tja, misel pa ni poznala razdalje ne telesnosti.

V strahotnih zgodbah o veččah (čarovnicah) in o izgubljenih pastirjih sva drgetala v sladkotajinstveni grozi, dokler se ni iz velike daljave komaj slišno oglasil zamolkli zvok večernega zvona. Prvi Marijin pozdrav! Zanetič se je odkril, za njim jaz. Globoka, toda silna, srca prevzemajoča tišina je govorila s tajinstveno brezglasnostjo, v katero so se izgubili zadnji zvoki daljnjega zvona. Bila je to tišina, ki nastane včasih le za nekaj trenutkov, ko prehaja dan v mrak, zakaj noč ima svojo posebno pesem.

Napravila sva se v vas. Pred nama je stopala živina, Zanetič s palico v roki in s svojo večno modro knjigo pod pazduho je korakal poleg mene in ni več izpregovoril do doma. Ponoči pa sem v sanjah na novo preživel bogati dan.

* * *

Težko sem se ločil na jesen od domovine svoje matere, a najtežje mi je bilo po Zanetiču. Solze so mi zablestele v očeh, ko sem mu podal roko. Obljubil sem mu, da mu napišem pismo, ko pridem v mesto, in mu pošljem kako knjigo. Zdelo se mi je, da bi se mu dobro podajala še kakšna druga knjiga razen one modre čitanke in da je škoda, če se ne bi dvignil iz enolične vsakdanjosti.

Nič mu nisem pisal, ne knjige mu nisem poslal. Njegova podoba pa mi je še dolge mesece lebdela pred očmi, žaloval sem po prijatelju, kakor da mi je nekdo umrl, in zahrepenel sem po onih nad vse lepih urah, ki sva jih preživela skupaj. Polagoma je ginevala moja bol, polagoma sem pozabljal na Zanetiča, popolnoma pa ni nikdar zatonila lepa preteklost v pozabnost.

Tako so minevali meseci, tekla so leta. Šele po treh letih sem se zopet odpravljal v Istro k stricu. Nona je bila že umrla, stric je bil še samec, teta je vodila gospodinjstvo. Kakor hitro je bilo gotovo, da pojdem, so v moji duši takoj vzšli lepi spomini na one čase. Tudi Zanetič je vstal iz pozabljenosti, Zanetič in njegova čitanka, Laz, Brežac, Bunčica in Veščino brdo s svojimi zločestimi čarovnicami, vse to je bilo v meni tako živo, kakor da je bilo od včeraj.

Na postaji v Roču me je čakala teta. Bilo je okoli pete ure popoldne. Do doma je bilo dobro uro hoda. Veselo sem stopal poleg tete in jo izpraševal o vsem, kar me je spominjalo na one čase. Previdno in mimogrede sem jo vprašal tudi po Zanetiču. Srce mi je drhtelo, ko mi je povedala, da je še vedno doma in da včasih še pase.

Solnce se je nagibalo k zapadu, ko sva dospela s teto. Naglo sem opravil pozdrave z domačini in sosedi, nato sem jo ubral proti Lazu pod Brežac.

Čim bliže sem prihajal kraju mojih najlepših spominov, tem močnejše mi je bilo srce. Zahrepenel sem po Zanetiču, po vilah in veščah, po potočku in večernem mraku. In vendar me je obšel neki strah, obšlo neko neznano čuvstvo, da sem pospešil korak.

Prišel sem izza žive meje na prosto. Tam na Lazu, tam je nekdo pasel govedo. Brežac se je blestel v večerni zarji, solnce se je nagibalo k Bunčici, potok je pel svojo staro, meni tako ljubo pesem, a v daljavi je misel zaslutila Veščino brdo. Solnčni žarki so obsijali pastirja — spoznal sem Zanetiča! Stal je, gledal proti meni, s palico se je opiral na travo in ko sem prihajal bliže, sem videl, da ima knjigo pod pazduho. Zaklical sem ves navdušen: «Zanetič!»

Veselo je stopil počasi nekaj korakov proti meni ter mi podal roko. Nič se ni bil izpremenil v treh letih. Enako oblečen, kot takrat, manjši od mene, izraz v obrazu vedno isti: naivno-otroški. In pod pazduho je tiščal ono staro knjigo. Med pogovorom sem mu jo vzel in pogledal vanjo: bila je hrvatska čitanka, prav tista od treh let nazaj.

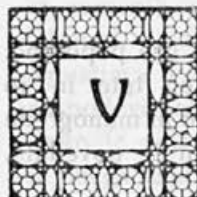
Skušal sem ga zaplesti v pogovor, toda njegova beseda se mi je zdela nerodna, glas dolgočasen. Prišla sva tudi na pravljice in na strahove. Toda vse to se mi je hkrati zdelo brezpomembno, otročje. Spoznal sem, da je Zanetič, oni nekdanji Zanetič, zame umrl.

In vendar je bil Zanetič tisti, ki se ni nič izpremenil; njegov duh je ostal v tistih tesnih sponah otroškega mišljenja, v katerem sem ga pustil pred tremi leti. Jaz pa sem postal drugi, še le sedaj sem spoznal to resnico. Sole, mesto, knjige so me odtrgale od prijatelja ter me popolnoma odtujile. V dno srca razočaran sem povsili glavo, moje hrepenenje po nekdanji lepoti je ostalo neutešeno. Kmalu sem se poslovil od Zanetiča in nisem nikdar več iskal njegove družbe.

□ □ □ □

„Božanska komedija“.

(Divina commedia)

Veliko pesnitev Danteja je »Novi rod« ž zadnjič omenil. O njej ve mladina lahko kaj več, zato posnamemo nekaj zajemljivosti, ki so opisane v prvem delu. »Divina commedia« ima namreč tri dele: pekel, vice in nebo.

Na veliki petek 8. aprila l. 1300 — tako pripoveduje pesnik — se je izgubil v gluhi lozi, v kateri ni nikdar ostal človek živ. Naproti pa mu pride Virgil, pesnik iz dobe ob Kristovem rojstvu. Poslala ga je Beatrice, Dantejeva prijateljica iz davnih let, ki je mlada umrla. Virgil je imel ukaz, naj vdi pesnika skozi pekel in vice v raj.

V onih časih so bili prepričani, da sestoji svet iz dveh polkrogel: suha zemlja da je na severu, morje na jugu. Na najvišjem delu zemlje da stoji Jeruzalem in pod njim da se pričenja pekel, ki gre kot lijak — vedno ožji — do srede zemeljske oble. Tu je večna tema in kdor je obsojen v njo, je obsojen za večno. Zato je zapisano na vhodu: Pustite vsako upanje, vi, ki vstopite!

V globine se vije devet krogov, ki so vedno ožji. Vedno večji zločinci trpe v njih. V prvem krogu so pa vendar taki, ki niso poznali Kristovega nauka, a so čednostno živeli. Da, celo grad imajo, ki je razsvetljen; na sredi je dvorišče, polno sveže zelene trave. Tu je tudi njegov, Virgilijev dom. Vanj se bo vrnil, ko bo njuno potovanje končano. To je predpekel.

V drugem, tretjem, četrtem in petem krogu so nesrečneži, ki niso živeli vzdržno. Sodi jih Minos, nekdanji strogi kralj na otoku Kreti. Ta odloča, v kateri krog bodo morale duše in kakšno muko bodo trpele.

V drugem krogu je videti prešestnike, v tretjem požrešneže, v četrtem skopuhe in ošabne. V petem srditeže, lene, nevoščljive in ošabne. V življenju so jih podile in vznemirjale strasti, tu jih neprestano mečejo silni viharji ob tla, dež, sneg in toča jih bičajo. Po sredi doline se vije močvirna reka Stiks, v nje mrzlem blatu so zakopane duše. Mnogo grešnikov mora s prsi neprestano pehati ogromne skale.

Silno brezupno je v tej večni nevihti in v strašnem mrazu. Pesnika stresa groza, ne more gledati trpečih, smilijo se mu. Z Virgilom sedeta v čolnč in prebrodita blatno reko. V daljavi nekaj žari, dviga se kakor utrjeno mesto. Zidovi so, ko prideta blizu, pa vsi ognjeni, rdeči kakor razbeljeno železo.

To je mesto demona, zlobnega duha. Truma zlodejev straži vhod v mesto. Pa glej! Po močvirni reki leti bleščeč poslanec Gospodov, da beže preplašene duše na vse strani. Dotakne se vrat in te se odpro.

Tu je šesti krog, v njem so duše nevernih, takih, ki so tajili Boga, nesmrtnost duše ali pa niso verjeli, kar je Cerkev učila. Zakopani so v ognjene grobove. Iz enega teh grobov se dvigne Farinata Uberti, veliki Florentinec. Ko so se v Firenci razvili dve stranki, gvelfska (papežka) in gibelinska (protipapežka), se je Farinata pridružil gibelinski. Nastali so boji, nemiri, v Firenci je tekla kri. V teh bojih je stal Farinata Uberti kakor vodja. Umrl je leto prej, ko se je Dante rodil. Zato je pesnik slišal veliko o njegovi slavi.

Med Farinato in pesnikom se vname živ razgovor o Firenci. Ponosni Gibelinec zve, da se prišteva Dante med Gvelfe in da so ti premagali in izgnali Gibeline. Postane oster in prerokuje Danteju, da bo tudi on kmalu spoznal, kako težko se je vrniti v mesto, iz katerega je bil enkrat izgnan. Pesnik se razžalosti, vendar prizna svojemu nasprotniku, da je nastopil silno junaško, ko so hoteli nekdanj zmagoviti Gibelini požgati iz maščevanja mesto Firenco. Tedaj se je odločno uprl in postavil sam proti vsem svojim pristašem.

Ločili so se. Farinata Uberti je stal v svojem ognjenem grobu, velik in junaški, z dvignjeno glavo, kakor da hoče kljubovati vsemu peklu, Dante pa je šel dalje in mislil na prerokovanje. Vedel je, da ti nesrečneži vidijo v prihodnost. Torej bo tudi njega nekega dne doletelo izgnanstvo? Tudi on bo moral pustiti vse najdražje? Tudi njemu je odločeno, da bo okusil neizmerno boleost izgnancev?

Dante je molčal, žalost ga je prevzela. Spremljevalec je to opazil in ga je vprašal, kaj mu je. Potem pa ga je pomiril. »Potrpi«, mu je dejal, »ko stopiš pred Beatriko, ti bo razkrita vsa tvoja življenjska pot!«

Stopila sta v sedmi krog, razdeljen v tri kolobarje. Tu so bili nasilniki vseh vrst. V prvem kolobarju trpijo taki nasilniki, ki so namakali svoje roke v kri soljudi. Krvava reka se vije v kolobarju in v vreli krvi brodijo zločinci. Da bi nihče ne stopil na breg, čuvajo centavri, pol konji, pol ljudje; ostre puščice spuščajo med trpeče. Nasilni vladarji, tirani, so vsi tu, med njimi je videti tudi Atilo, šibo božjo.

(Dalje.)

Grof Ugolini in nadškof Ruggeri: Izdajalca.
(Stoječa: Virgil in Dante.)

Zvezdogledi.

Zvezdogledom (astronomom) se večkrat posmehujemo, češ da žive z glavo med zvezdami. Če bi pa njih ne bilo, ne bi imeli nikjer pravega reda, ker ne bi bilo ne koledarjev ne urnikov in ker ker ne bi mogli niti na daljšo pot. Še bolj slepi bi hodili po zemlji, kakor hodimo in bi še danes verovali, da so zvezde samo znamenja, kje se nahajajo dobri in zli duhovi. Sploh se ne bi otresli praznoverja in bi morda plašili ob solnčnem mrku — kakor nekdanji Kitajci — z velikim ropotom in krikom ono pošast, ki da nam hoče požreti solnce.

Eden prvih zvezdogledov, ki je že znal sam izračunati, kdaj bo mrk solnca ali lune, je bil Grk Hiparh. Živel je 150 let pred Kristusom in je tudi že narisal črtež, kako stoje zvezde na obnebu.

Njegovi nauki pa so bili 300 let pozabljeni, dokler ni prišel za njim Ptolomej, Egipčan, ki je živel 200 l. po Kr. Ta je preučil spremembe lune in je dočkal, da se svetloba lomi, kadar pride z zvezd na našo zemljo, to se pravi, da ne gre naravnost. Ptolomej pa se je močno urezal, ko je trdil, da je zemlja trdno sredi vesoljstva in da se nebo vrti okrog nje, da se zavrti enkrat v 24 urah.

To napako je ovrget šele 1300 let pozneje veliki zvezdogled Kopernik.

Nikolaj Kopernik

Je bil rojen 1473. v siromašni hiši. K sreči je imel strica škofa; ta je vzel dečka k sebi, ko mu je umrl oče. Kopernik je postal duhovnik, ponoči pa je navadno bdel na nekem stolpu in opazoval zvezde. Spoznal je Ptolomejevo napako, da bi se vrtelo solnce okrog zemlje. Javno pa se ni upal precej povedati, da se zemlja vrti okoli solnca, ker je bilo nevarno in bi uče-

niaka lahko sežgali. Do takrat je namreč veljalo, da se solnce in zvezde ponažno sučejo okoli zemlje.

Vendar je Kopernik spisal knjigo o svojih opazovanjih. Izšla pa je še le ob smrti tega velikega moža, l. 1543.

Tycho de Brahe.

Tudi Brahe je znamenit zvezdogled. Rojen je bil na Danskem l. 1546. Ta se ni boril z revščino, pač pa z bogastvom. Njegovi starši so namreč bili bogati in zato so hoteli, da bi sin šel za odvetnika. Dečka pa je veselila znanost, saj je že v svojem štirinajstem letu znal izračunati razdaljo zvezd. Danski kralj je to zvedel in dal sezidati zanj zvezdarno. Tu je Brahe preučeval nebo in preiskušal, ali je res, kar je Kopernik trdil. Pa se ni mogel prepričati in je ostal raje pri naukih starega Ptolomeja. Priznal je samo, da se zvezde sučejo okoli solnca, o naši zemlji pa ni hotel priznati, da se tudi ona suče z njimi.

Brahe se je posebno zanimal za luno in za zvezde repatice (komete). Toda na starost je moral po svetu, v Prago, ker je danski kralj umrl in so zvezdogledu vzeli vse dohodke, zvezdarno pa podrl.

Ivan Kepler.

Kepler je bil Nemec (r. 1571., u. 1630). Ubožni starši so ga dali v samostansko šolo. Ko je imel 22 let, je dobil slučajno ukaz, naj poučuje nekoliko zvezdoznanstva. Moral se je sam pripravljati in ni več pustil te vede. Najbolj ga je zanimalo, kako je mogoče, da ostajajo zvezde (planeti) vedno na istih tirih, ko letijo okoli solnca. Dolgo časa je iskal in premišljeval. Spisal je o tem knjigo, ki jo je videl tudi Brahe. Tako sta se zvezdoznanca seznanila. Kepler je študiral neutrudno in je naposled res dočkal zakon o poteh zvezd. Ta zakon velja za vse čase.

KOTIČKARJEM

Zajček in lesica.

Zajček v jamici spi,
zvitočepka k njemu hiti.
Lesica je tatica,
zajček bo njena potica.
Glasno misli si lesica:
«Zajčka vlovim,
potem se bom postila
zajčjo kri bom pila».
Zajček se zbudi,
preplaši in zbeži.
Lesica pa jezna obstoji.
Hitro je spoznala,
da se je goljufala.
Odslej ni nikdar več
govorila glasno in preveč.
Zajček se pa je bolj skrival,
da ga ni lesjak dobival.

Roza Florenin, Miren.

Letošnja lepa zima.

«Lepa je letošnja zima» se čuje govorica med ljudmi. Vedno sije sonce in cvetice tudi cveto. A nam otrokom ni mnogo mar za to lepo zimo. Ko bi padal sneg, to bi bilo veselje za nas! A sneg noče priti, tudi starke zime ni nikjer. Mogoče je sneg na hribovih zaspal. Ko se odpočije, že priplešejo beli metuljčki na zemljo. Ali takrat gorje cveticam, ki so priklile že o božiču iz tal. Sneg jih bo pomoril. Le siromaki se vesele te lepe zime, saj oni nimajo strehe.

Gabršček Zdenka, Tolmin, IV. razr.

Veliki ogenj v Divači pred 274 leti.

16. februarja l. 1687, bilo je na prvo postno nedeljo, so peljali vozniki iz Trsta čez Lokev laški smodnik. Bilo ga je 24 centov. Eden je zapazil, da ena posoda pušča. Vzame bakljo, da bi se prepričal, kje pušča posoda. Po nesreči mu je padla ena iskra tja, kjer je bilo nekoliko raztresenega smodnika. Trije poki so se začuli. V kratkem je bila vsa vas v ognju. Hiše so se užigale od znotraj ne pa od zunaj. Pred požarom je prišel neki človek v vas, k neki zeni ter ji rekel, zakaj je prišla v vas, ker

jutri bo velik požar. Njegove besede so se uresničile.

Polh Rudolf, Trnovo.

Prvi šopek vijolic.

Čitala sem v časopisu, da je neki Vipavec vrgel prvo vijolico in več drugih pomladanskih cvetic. Šla sem tudi jaz po bregovih in ogrebla vse grmovje, da bi našla vijolice. Najprvo sem si natrgala mandelj-novega in breskvinega cvetja, potem pa sem krenila po ozki stezi proti domu. Ko pridem do malega hribčka, je vse dišalo po vijolicah. Šla sem od grma do grma in zagledala vse polno dišečih vijolic. Nabrala sem jih prav lep šopek. Zelo vesela sem hitela proti domu. Doma so se čudili, da so letos že vijolice.

Tudi Vam pošiljam prvo pomladanko.

Kontovelj, 15. januarja 1925.

Regent Svetka.

Najdena lesica.

Sosedov Tone je šel šibe vezat. Z njim je šel pes. Pes najde v grmu ustreljeno lesico. Tone jo vzame domov. Doma prosi soseda, naj jo odere. Zmenila sta se, da bosta prodala kožo in imela vsak polovico denarja. To zve lovec ter gre povedat orožnikom. Orožniki so prišli po soseda in Toneta.

Čeligoj Josip,
učenec v Trnovem.

Kako sem padel s konja.

Enkrat smo šli po drva. Imeli smo samo enega konja. Jaz sem ga jahal za vozom, krave so pa peljale voz. Jako je bilo strmo, koder smo šli po drva. Ker sem mislil, da ne bodo mogle krave speljati voza, sem konja pošilil naprej. Čez nekaj časa je bilo spet navzdol. Konj se je bil poplašil in jaz sem padel pred konja. Konj mi je stopil s prednjima nogama na roko. Ako se ne bi umaknil, bi mi konj stopil z zadnjimi nogami na trebuh. Jaz sem ležal na tleh, konj pa je še naprej tek. Vendar so ga bili eni ustavili. Jako me je bolelo, a vendar jokam nisem, ker sem se bal staršev.

Batista Franc, Trnovo.

REŠITEV UGANK V 4. ŠTEVILKI

Vreteno.

G
KaRoL
pEč
tiGer
GREGORČIČ
krČ
maČka
blč
Č

Računska uganka.

6	10	1	21	8
15		14		12
7	15	5	16	3
18		17		19
2	11	9	20	4

(So mogoče tudi druge rešitve.)

Prva uganka.

Rojen je bil 29. februarja.

Druga uganka.

Oba dečka sta govorila resnico, ker je prišel prvi iz zakurjenega razreda na vežo, drugi pa z mrzlega dvorišča.

Šaljivo vprašanje.

Zadnja črka v abecedi: i.

~~~~~

Vse so rešili:

Sv. Lucija: Jeklin Bogomir.
Gorica: Hmeljak Jožef, Lisjak Franc.
Postojna: Bizjak Ivan.
Opčine: Šonc Oskar.

Deloma so rešili:

Novaki: Flander Janko in Marica.
Nabrežina: Švara Franci.
Utovlje: Kurelova Zofka.
Dol pri Ajdovščini: Bratina Franc, Vidic Pavla,
Polanc Hedvika.
Vipava: Gabrijan Frida.
Sežana: Semič Marta, Urbančič Leopold, Gostiša Venceslav, Kinceze Boris.
Vrbovo: Logar Anton, Logar Milan, Prosen Josip, Uljan Ivanka, Štemberger Franc.
Hruševje pri Postojni: Del Linz Katarina, Čič Dragica, Čermelak Ivanka, Ogrizek Nežika, Jože Edvard, Kršjak Lovrenc.
Miren: Nemec Marija, Vuk Zofka, Klančič Jelica in Anica Mask Olga, Beltram Boris, Beltram Mila, Klančič Bogomil, Štanta Venceslav, Ožbot Rudolf, Ferletič Dominik in Milan, Leštan Ivan Marušič Gabrijel, Mozetič David, Semolič David.
Dutovlje: V. razred.
Koper: Medvešek Vlado.
Loke: Učenci V. razreda.

Izžreban: Kogoj Oskar, Niren.

∴ ZA KRATEK ČAS ∴

Mreža.

(Šonc Oskar, Opčine)

Nayzdol enako se glasi.

Računska uganka.

(Kurelova Zofka, Ulovlje)

Ovčar pravi: Daj mi eno ovco, da bom imel dvakrat toliko kol ti! — Drugi odgovori: Daj raje ti meni eno, da bova imela enako! — Koliko je imel vsak?

Skrivnosten napis.

(Bajt Antoa, Trnovo pri Kobaridu)

ETI de GRA SEE Ice NEG
APE tell EDI

Uganke.

1. (Svetlana Zofija, Divača)
Koga po nedolžnem zapirajo, odkar je na svetu?
2. (Hrast Simon, Livek) ●
Kaj je v mašni knjigi čez božjo besedo?
3. (Mirenski ugankarji)
Katere mačka je dobra za miši?
4. (Žagar Slavko, Gorica)
Kdaj je osel kričal, da ga je ves svet slišal?
5. Lenardič Ivan, Fano - Marche)
Bela pogača,
Bog jo obrača.

Rešitve je poslali do 20. februarja.
Izžrebani rešilec bo primerno nagradjen.